

MISA ADVIES

t.a.v. dhr. J. van Herk

Rijksstraatweg 69

4194 SK Meteren

Datum 24 maart 2016
Betreft Advies flora en fauna Janson Bridging
Kenmerk BE/2016/49/br1
Uw kenmerk Email d.d. 25 januari 2016
Auteur(s) C.J. Blom

BLOM ECOLOGIE

ADVIES & ONDERZOEK

Kerkstraat 4

4181 AB Waardenburg

t 06-44179899

e info@blomecologie.nl

i www.blomecologie.nl

RegioBank 85.01.07.326

BTW NL1182.37.020.B01

KvK 55488609

Geacht heer Van Herk,

Aan de Keizersveer 5-15 te Hank is de bedrijfslocatie van Janson Bridging gesitueerd. Ten behoeve van de continuïteit van bedrijfsvoering, veranderingen in het productieproces en anticipatie op ontwikkelingen heeft de firma in de periode 2007-2011 diverse oude gebouwen vervangen, het terrein opgehoogd en de kade aangepast. Tevens is Janson Vastgoed voornemens om op het terrein een nieuwe bedrijfshal te plaatsen, de bestaande haven uit te diepen en het bestaande kantoor uit te breiden.

Voor de sloop van de tekenkamer in 2007 zijn vleermuizen onder de kade geconstateerd. Er gold geen onderzoeksplicht (sinds Wabo), derhalve is gesloopt conform verleende sloopvergunning. In 2008 en 2010 zijn Alterra/Natuurloket geraadpleegd wat geen resultaten opleverde. In 2010 heeft ing. A. de Haan (Natuur Wetenschappelijk Centrum, NWC) de Algemene Inspectiedienst (AID) gewezen op het voorkomen van vleermuizen waarna mevr. M. van Kempen (AID Eindhoven) de locatie heeft bezocht. Tijdens deze inspectie zijn geen vleermuizen waargenomen. Navraag bij omwonenden leiden tot de conclusie dat er na de sloop geen vleermuizen meer zijn waargenomen. In 2010 zijn dhr. G. van Schie (Janson Bridging) en drs. H. de Graaf (Ministerie LNV) een aantal mitigerende/compenserende maatregelen overeengekomen ten aanzien van oeverwaluw en vleermuizen (Van den Berg, 2012). De Graaf meende dat een zomerkolonie zou zijn verdwenen en dat derhalve maatregelen getroffen zouden moeten worden. Nadien is de ruimte onder de kade bezocht door enkele personen en is gezocht naar indicaties die zouden duiden op de aanwezigheid van vleermuizen. Indicaties die duiden op de aanwezigheid van vleermuizen zijn niet aangetroffen. Een deel van het reeds opgehoogde terrein, de haven en de landtong behoorden tot de ecologische hoofdstructuur (EHS) en dienden derhalve gecompenseerd te worden. In 2012 is hiertoe door RBOI een natuurcompensatieplan opgesteld (Van den Berg, 2012). In het compensatieplan wordt de oppervlakte (+ 1/3) gecompenseerd en zijn compenserende maatregelen voor meervleermuis en oeverwaluw voorzien. Ten behoeve van de nieuwe bedrijfshal te plaatsen, de verontdieping van de haven en de uitbreiding van het kantoor is door Blom Ecologie in 2015 een quickscan flora en faun uitgevoerd. Uit dit oriënterende onderzoek is gebleken dat de haven mogelijk een functie heeft voor kleine modderkruiper en foeragerende vleermuizen. Tevens kunnen nesten van algemene broedvogels worden verwacht.

Gedurende de periode 2007-heden hebben diverse gesprekken met de gemeente Werkendam en Janson Bridging met diens adviseurs plaatsgevonden over de beoogde ontwikkelingen. Met medewerking van de gemeente Werkendam is Janson Bridging voornemens om de reeds uitgevoerde werkzaamheden en de beoogde ontwikkelingen te legaliseren middels een bestemmingsplanwijziging.

De gemeente heeft aangegeven hier aan mee te werken mits alle aspecten van het nieuwe bestemmingsplan volledig en juridisch afdoende worden vastgelegd. Ten aanzien van beschermde flora en fauna geldt dat de EHS-compensatie en de maatregelen ten aanzien van beschermde soorten, waarvoor mogelijk effecten op treden of zijn getreden, worden gewaarborgd. Op 12 februari 2016 heeft een constructief overleg plaatsgevonden tussen mevr. A. Boterblom (gem. Werkendam) en ondergetekende over de flora en faunakwestie. Naar aanleiding van dit gesprek is concreet de volgende stapsgewijze aanpak besproken: 1) nulsituatie (voor 2007) in beeld brengen, 2) compensatievoorstel en 3) na akkoord Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) en gemeente Werkendam, integratie voorstel in bestemmingsplan. In voorliggende briefnotitie worden de bevindingen besproken.

Nulsituatie (voor 2007)

Met de 'nulsituatie' wordt de situatie bedoeld de situatie voordat de tekenkamer is gesloopt en de werkzaamheden aan de kade zijn uitgevoerd die geleid hebben toe het verdwijnen van de vleermuispopulatie en de oeverwaluw.

In 2011 is een standaardrapportage opgesteld over de status van de meervleermuis in Nederland (Haarsma, 2011). In deze rapportage wordt een overzicht gepresenteerd (tabel 11) van incidenten die er toe hebben geleid dat bekende verblijfplaatsen ongeschikt zijn geraakt. In deze tabel wordt melding gemaakt van een vernietigde mannenverblijf in 2010 te Hank (Keizersveer). Het is onbekend of er dieren gedood zijn en waar de dieren naar toe zijn verhuisd. Het Natura2000 gebied Biesbosch is bekend leefgebied van de meervleermuis. In een rapportage over de functie van Natura2000 gebieden voor de soort wordt melding gemaakt van een recent vernietigd mannenverblijf in Hank met een omvang van 25-50 individuen (Haarsma, 2012). Volgens Haarsma (gesprek d.d. 1 maart 2016) betreft dit een geschatte omvang van het maximaal aantal dieren op basis van het gegeven dat de locatie langs een migratieroute is gelegen, er voortdurend activiteit was met een maximum van 15 individuen en op basis van het aantal vrouwenverblijven en de omvang hiervan. Volgens De Haan (gesprek d.d. 1 maart 2016) betreft het echter een populatie met enkele tientallen individuen, na raadpleging van het archief blijken medio augustus 2010, 26 exemplaren van meervleermuis te zijn waargenomen tijdens het uitvliegen (email d.d. 7 maart 2015).

Uit de interne notitie van Buro ID blijkt dat desbetreffende locatie een mogelijk zomerverblijf betreft (n.a.v. melding en behandeling door AID, M. van Kempen). In dezelfde notitie wordt verslag gedaan van een inspectie op 31 augustus 2010 door H. Verhulst (Buro ID), B. van Velthoven en drs. B. Thien (veterinair deskundige) waarbij geen enkel spoor van vleermuizen is aangetroffen en de kade ongeschikt (b)lijkt te zijn voor oeverzwaluwen.

In de periode 15 mei - 15 september 2010 is een onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van vleermuizen en broedvogels aan de een groot deel van de Keizersveer te Raamsdonkveer (overzijde locatie Janson Bridging) (Korevaar, 2010). Tijdens dit onderzoek zijn foeragerende en migrerende individuen van gewone dwergvleermuis, gewone grootoortvleermuis, watervleermuis en laatvlieger waargenomen. Waarnemingen van meervleermuis en oeverwaluw ontbreken, de afstand tussen de beide locaties bedraagt 600-700 meter.

Naar aanleiding van uitgevoerde bronnenonderzoek is het aannemelijk dat de kade van Janson Bridging tot de sloop in 2010 gefungeerd heeft als zomerverblijf van een populatie mannelijke meervleermuizen met een omvang van maximaal 50 individuen. Het is uit de bronnen niet voldoende gebleken dat de kade een functie had voor oeverzwaluw.

Bronnen:

- Haarsma, A.J. 2011. De meervleermuis in Nederland. Zoogdiervereniging Nederland, Nijmegen.
In opdracht van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
- Haarsma, A.J. 2012. De meervleermuis en Natura2000 in Nederland. Heemstede
- Korevaar, J. 2010. Inventarisatie vleermuizen en jaarrond beschermde nesten broedvogels.
Keizersveer, Raamsdonkveer. Adviesbureau E.C.O.logisch, Nieuwerkerk aan den IJssel
- Van den Berg, J.J., 2012. Janson Bridging, Keizersveer 15, natuurcompensatieplan. Adviesbureau RBOI, Rotterdam.
- email d.d. 7 maart 2016, ing. A. de Haan (Natuurwetenschappelijk Centrum)
 - interne notitie Buro ID (295.01.322 ID 310810)
 - telefoongesprek d.d. 1 maart 2016, A.J. Haarsma (Batweter, Radboud Universiteit, Wageningen Universiteit).
 - telefoongesprek d.d. 1 maart 2016, ing. A. de Haan (Natuurwetenschappelijk Centrum)

Compensatievoorstel c.q. handelwijze beschermde soorten

De flora en faunakwestie is voorgelegd aan de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). RVO kan voorliggende kwestie niet meer in behandeling nemen om dat de vernietiging van de verblijfplaats 6 jaar geleden heeft plaatsgevonden (telefoongesprek T.J.P.S. de Frel).

Vleermuizen

In 2010 is door Buro ID in een ontheffingsaanvraag Ff-wet art. 75 voorgesteld om de eventuele schade aan meervleermuis te compenseren door het aanbrengen van twee straatkolken in een zandlichaam van 16m³ op de landtong. Dit compensatievoorstel is overgenomen door Van den Berg (2012) in het natuurcompensatieplan. Na overleg met A.J. Haarsma (meervleermuisdeskundige) d.d. 1 maart 2016, *expert judgement* en raadpleging van literatuur kan worden gesteld dat de beoogde compensatie heroverwogen dient te worden om tot een meer specifieke compensatie te komen.

Het leefgebied van de meervleermuis bestaat uit drie netwerkelementen: verblijfplaatsen voedsel- of jachtgebieden en verbindingsroutes (Haarsma, 2008). De mannen en vrouwen leven apart en maken gebruik van verschillende typen verblijfplaatsen, de overwintering vindt wel gezamenlijk plaats. In het najaar vindt de paring plaats in paarverblijfplaatsen. De kraam- en zomerverblijven bestaan uit: spouwmuren en zolders. De winterverblijven bestaan uit: bunkers, ijskelders en groeven. Het foerageergebied bestaat uit oppervlaktewater, vochtige weilanden en bomenrijen. De meervleermuis legt grote afstanden af naar het foerageergebied (3-15km). De verbindingsroutes bestaan uit lineaire ruimtelijke structuren zoals: dijken, bomenrijen en sloten. Langs de randen van het leefgebied van meervleermuisvrouwen en in de daartoe geschikte biotopen kunnen verblijfplaatsen van mannen worden aangetroffen met een maximum van 65 dieren (Haarsma, 2008).

Hoven & Tilanes (2006) stellen: 'meervleermuizen zijn heel kritisch in de keuze van hun verblijfplaats. Ze zoeken een combinatie van ligging ten opzichte van landschapselementen, temperatuur en afmetingen. Ook sociale factoren zoals traditie en ligging ten opzichte van burens spelen een rol. Het creëren van een kunstmatig meervleermuisverblijf is daarom zeer ingewikkeld, vooral het nabootsen van een optimaal binnenklimaat. Hoewel andere soorten vleermuizen in sommige gevallen kunnen profiteren van kunstmatige verblijven, is dit bij de meervleermuis tot op heden nog niet bewezen. Een vleermuisbunker of bunker is voor de meervleermuis dan ook geen volwaardige vervanging voor een verloren gegane biotoop'. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland heeft echter recentelijk een aantal ontheffingen verleend waarbij verblijfplaatsen van meervleermuis gecompenseerd worden door het plaatsen van kasten, ruimtes in de spouw of in metselstenen (o.a. FF/75C/2015/0229, FF/75C/2015/0150 en FF/75C/2015/0553). Elskens Ecologie heeft recentelijk een uitgebreide studie uitgevoerd naar de aanleg van vleermuisverblijven in de haven van Amsterdam (Van der Elskens, 2016). In de haven van Amsterdam is het voorkomen van de meervleermuis bekend.

Het Havenbedrijf wil meer geschikte verblijfplaatsen aanbieden voor o.a. meervleermuis. Sinds 2015 wordt geëxperimenteerd met een meervoudige platte paalkast. Dit type kast lijkt met meeste kans te hebben succesvol te zijn als verblijfplaats voor meervleermuis (Van der Elsken, 2016).

Uit de literatuur blijkt dat compensatie van meervleermuisverblijfplaatsen niet eenvoudig is. In de meeste gevallen worden kasten toegepast. Voor zover bekend zijn er geen gebouwen of bouwwerken gerealiseerd die specifiek als doel hadden om verblijfplaatsen van meervleermuizen te compenseren. In Amsterdam zijn goede ervaring opgedaan met paalkasten. Meervleermuizen zijn nog niet aangetroffen in de kast maar kunnen wel gebruik maken van de kast. Omdat de toegepaste paalkasten resultaat zijn van overleg met veel experts en een literatuurstudie, het in de praktijk moeilijk lijkt om een geschikt verblijf te realiseren waarbij het onzeker is of de soort zich gaat (her)vestigen wordt voorgesteld om ter compensatie een tweetal grote platte paalkasten te plaatsen op de landtong.

Figuur 1 Grote platte paalkast in Amsterdam (bron: Van der Elsken, 2016).

Kleine modderkruiper

De aanwezigheid van de kleine modderkruiper kan niet worden uitgesloten in de uit te baggeren en te verbreden haven (Blom Ecologie, 2015). De kleine modderkruiper is thans zwaar beschermd (Ff-wet, tab. 2). Recentelijk is de soort opnieuw geclassificeerd en per 1 januari 2016 verdwenen van de Rode Lijst (Kranenberg & Spikmans, 2013). In de nieuwe Wet Natuur (per 1 januari 2017) zal de soort naar verwachting geen zwaar beschermde status meer hebben.

De haven heeft een beperkte functie voor de soort. De beoogde ingrepen leiden niet tot een significante aantasting van het leefgebied of gunstige in staathouding van de soort. Indien de beoogde werkzaamheden worden uitgevoerd conform een goedgekeurde gedragscode kunnen effecten worden uitgesloten. Een goede toe te passen gedragscode is onder andere de Gedragscode Flora- en faunawet van Rijkswaterstaat of de Gedragscode Flora- en faunawet voor Waterschappen.

Natuurcompensatie

De natuurcompensatie is gebaseerd op een oppervlaktecompensatie met een overeenkomstige vegetatietype als het terrein wat onttrokken is aan de Ecologische Hoofdstructuur (thans Natuurnetwerk Nederland). De compensatie is ten noordoosten van het terrein uitgevoerd. De gecompenseerde natuur bestaat uit rivier- en moeraslandschap (N01.03) en moeras (N05.01).

Het gecompenseerde terrein grenst aan de zomerdijk en is niet direct verbonden met andere natuurpercelen. Het oorspronkelijke compensatieplan heeft een 'verbindingstrook' met een bestaand natuurgebied ten noorden van de bedrijfslocatie. De reeds uitgevoerde compensatie betreft een 'overcompensatie' voor wat betreft het oppervlak, de verbindingstrook is derhalve niet noodzakelijk. Tevens is de realisatie hiervan niet contractueel vastgelegd met de eigenaar. Zowel de gemeente Werkendam als Janson Bridging vragen zich af welke toegevoegde waarde de strook heeft en in hoeverre het noodzakelijk is om deze uiteindelijk alsnog te realiseren. In totaal is 4.140 m² van de EHS herbestemd, de noodzakelijk compensatie is 5.466 m² en de reeds uitgevoerde compensatie heeft een oppervlak van 7.735 m² (compensatie met strook 10.195 m² – strook ca. 2.460 m²). De overcompensatie betreft ca. 2.269 m², 7.735 m² (gerealiseerde compensatie) – 5.466 m² (noodzakelijke compensatie) (Van den Berg, 2012).

Ten opzichte van de oorspronkelijke situatie is een verbindingstrook niet strik noodzakelijk. De uitwisselingsmogelijkheden voor fauna tussen de zoom langs maas en het bestaande natuurgebied zijn na de compensatie relatief gunstiger (kortere afstand). Met name voor zoogdieren, amfibieën en vleermuizen zijn verbindingen tussen gebieden echter essentieel. In de directe omgeving is de aanwezigheid van algemene (licht beschermde) soorten en vleermuizen (Ff-wet, tab. 3) bekend (Blom, 2015). Voor vleermuizen zijn lineaire structuren relevant, de zomerdijk kan als oriëntatie en derhalve als verbindingselement functioneren. Voor overige soorten geldt dat een verbindingzone een kwalitatieve verbetering is. De reeds uitgevoerde compensatie betreft een 'overcompensatie' voor wat betreft het oppervlak. De verbindingstrook is derhalve zowel qua oppervlak als uit ecologisch oogpunt niet noodzakelijk.

Bronnen:

- Blom, C.J, 2015. Oriënterend onderzoek naar beschermde flora en faun aan de Keizersveer 5-15 te Hank. Blom Ecologie, Waardenburg
- Jaspers, H., A. Luchtenborg, D. Tuitert en A. Piepers, 2010. Gedragscode Flora- en faunawet Rijkswaterstaat. Gedragscode voor werkzaamheden, die worden verricht in het kader van bestendig beheer en onderhoud en in het kader van kleinschalige ruimtelijke inrichting of ontwikkeling. Rijkswaterstaat, Ministerie van I&M, Den Haag.
- Hoven J. van den, & T. Tilanus (eindredactie), 2006. Nederland 'meer' vleermuisland. Omgaan met meervleermuizen in het landschap Zoogdierenvereniging Nijmegen en Universiteit Leiden
- Haarsma, A.J. 2011. De meervleermuis in Nederland. Zoogdierverseniging Nederland, Nijmegen. In opdracht van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
- Haarsma, A.J. 2008. Monitoringsprogramma voor de meervleermuis in zomer- en winterverblijven. Tussenrapportage 2008. Zoogdierverseniging Nederland, Nijmegen. In opdracht van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie.
- Kranenbarg, J. & F. Spikmans. 2013. Achtergronddocument Rode Lijst Vissen 2011. Zoetwatervissen. Stichting RAVON, Nijmegen
- Van den Berg, J.J., 2012. Janson Bridging, Keizersveer 15, natuurcompensatieplan. Adviesbureau RBOI, Rotterdam.
- Van den Elsken, D., 2016. Aanleggen vleermuisverblijven in de Haven van Amsterdam. Elsken ecologie, Amsterdam.
- Auteur onbekend, 2011. Gedragscode Flora- en. Faunawet voor waterschappen (geldig tot 06-02-2017) (<https://mijn.rvo.nl/gedragscodes-overige-organisaties>).
- telefoongesprek d.d. 1 maart 2016, T.J.P.S. de Frel (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, handhaving)

Conclusies

- In 2010 is een mannelijk zomerverblijf van maximaal 50 individuen meervleermuis verloren gegaan. Ter compensatie worden twee platte paalkasten aangeboden op de landtong (model Elskan Ecologie).
- Indien de werkzaamheden aan de kade en in de haven uitgevoerd worden conform een goedgekeurde gedragscode treden geen effecten op voor kleine modderkruiper.
- De verbindingstrook tussen de reeds gerealiseerde compensatie en de bestaande natuur is qua oppervlak en uit ecologische oogpunt niet noodzakelijk.

We hopen u met deze notitie voldoende te hebben geïnformeerd. Mochten er desondanks vragen zijn kunt u vrijblijvend contact opnemen.

Met vriendelijke groet,

ing. C.J. Blom

© BLOM ECOLOGIE
KERKSTRAAT 4 - 4181 AB WAARDENBURG

Niets uit deze rapportage mag zonder schriftelijke toestemming van de opdrachtgever en Blom Ecologie worden gebruikt door derden. Onder gebruik worden alle vormen van kopie, openbaarmaking en elke andere toepassing begrepen. Deze rapportage mag alleen gebruikt worden voor het doel waarvoor het is samengesteld.

Blom Ecologie is niet aansprakelijk voor schade die voortkomt uit toepassing van de resultaten van werkzaamheden en/of gegevens verkregen van Blom Ecologie.